

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN
Türkiye Cumhuriyeti

İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabulünün 72. yıldönümünü idrak ettiğimiz bu günde, Türk makamları tarafından son yıllarda bu belgedeki hükümlere karşı gerçekleştirilen ihlalleri dikkatinize getirmek üzere size bu açık mektubu yazıyoruz.

Beyanname'nin 1. maddesi bütün insanların özgür ve eşit doğduğunu belirtmektedir. Ne var ki, 15 Temmuz darbe girişiminin ardından kamudan ihraç edilen on binlerce KHK mağduru Türkiye'de keyfi seyahat yasakları ve sosyal hizmetlerden mahrum bırakılma gibi kanun dışı ve sistematik ayrımcılıklara maruz bırakılmaya devam etmektedir¹.

Beyanname'nin 2. maddesi herkesin Beyanname'de belirtilen haklara ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken gözetmeksizin sahip olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, Türk hükümetinin artan oranda milliyetçi politika ve söylemleri ülkede yaşayan Kürt azınlığa mensup kişilere ve Suriyeli sığınmacılara yönelik şiddette endişe verici bir artışa neden olmuştur².

Beyanname'nin 3. maddesi herkesin yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı bulunduğunu taahhüt etmektedir. Türkiye'de son beş yıl içerisinde 30'a yakın insan devlet görevlileri tarafından kaçırılmış ve yasadışı şekilde alıkonulmuştur³.

Beyanname'nin 5. maddesi işkence ve kötü muameleyi koşulsuz biçimde yasaklamaktadır. Buna rağmen, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) kendilerine gözetiminde veya cezaevinde işkenceye dair sadece 2019 yılında dahi yüzlerce şikayet ulaştığını raporlamıştır⁴.

Beyanname'nin 7. maddesi herkesin yasa önünde eşit olduğunu ve ayırım gözetilmeksizin yasanın korumasından eşit olarak yararlanma hakkına sahip olduğunu kaydetmektedir. Türk yargısı ise yalnızca sizi eleştirdiği için binlerce muhalifinize cezai işlem yapmaktadır⁵.

Beyanname'nin 8. maddesi herkesin temel haklarının çiğnenmesine karşı etkin bir yargı yoluna başvurma hakkını tanımaktadır. Etkin bir yargı yolu, profesyonel hukukçuların danışmanlığı olmaksızın mümkün değildir ve Türk avukatlar müvekkillerinin kimliği nedeniyle yargı tarafından sistematik olarak hedef alınmaktadır⁶.

¹ "Dönüşü Olmayan İhraçlar? Türkiye'de Kamudan İhraç Edilenler İçin Etkin Çözüm Yok," Uluslararası Af Örgütü, 25 Ekim 2018, <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR4492102018TURKISH.PDF>

² "In Turkey, life for Syrian refugees and Kurds is becoming increasingly violent," Yasin Duman, The Conversation, 2 Kasım 2020, <https://theconversation.com/in-turkey-life-for-syrian-refugees-and-kurds-is-becoming-increasingly-violent-147704>

³ "Enforced Disappearances: Turkey's Open Secret," Solidarity with OTHERS, Mayıs 2020, https://b2923f8b-dcd2-4bd5-81cd-869a72b88bdf.filesusr.com/ugd/b886b2_e59e82b397704cb3bf609c872c46c28d.pdf

⁴ "Türkiye'de Değişik Boyutlarıyla İşkence Gerçeği," Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 26 Haziran 2020, <https://tihv.org.tr/basin-aciklamalari/turkiyede-degisik-boyutlariyla-iskence-gercegi/>

⁵ "For insulting Erdogan, over 3,800 sentenced to prison in Turkey in 2019:Report," Emily Judd, Al Arabiya English, 16 Eylül 2020, <https://englishbeta.alarabiya.net/en/News/middle-east/2020/09/16/For-insulting-Erdogan-over-3-800-sentenced-to-prison-in-Turkey-in-2019-Report>

⁶ "Turkey: End detention of lawyers held for representing clients, says ICJ," Uluslararası Hukukçular Komisyonu (ICJ), 14 Eylül 2020, <https://www.icj.org/turkey-end-detention-of-lawyers-held-for-representing-clients-says-icj/#.X1-oqpl1h3c.twitter>

Beyanname'nin 9. maddesi kimsenin keyfi olarak yakalanamayacağını ve tutuklanamayacağını altını çizmektedir. Türk yargı makamları ise sivil toplum lideri Osman Kavala⁷ ve Kürt politikacı Selahattin Demirtaş'ın⁸ serbest bırakılmaları için kendileri açısından bağlayıcı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına dahi mukavemet etmektedir.

Beyanname'nin 10. maddesi kendisine suç isnadında bulunulan herkesin davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil ve eşit bir şekilde görülmesine hakkı olduğunu öngörmektedir. Buna rağmen, Avrupa Konseyi'nin insan hakları komiserinin raporlarına göre, Türkiye'de ceza yargılaması prosedürü bilhassa terörizm yargılamalarında adeta bir formaliteye dönüştürülmüş ve hiçbir şiddet eylemine bulaşmamış on binlerce insanın terör suçundan cezaevine gönderilmesini netice vermiştir⁹.

Beyanname'nin 11. maddesi herkesin suçlu olduğu kanıtlanmadığı sürece suçsuz sayılmaya hakkı olduğunu vurgulamaktadır. Türkiye'de kamu görevinden KHK ile ihraç edilenler resmi makamlar tarafından sistematik şekilde ikinci sınıf vatandaş muamelesine tabi tutulmakta olup, buna son vermek için Birleşmiş Milletler ve bir çok gözlemci tarafından bağımsız olmadığı tespit edilmiş bulunan bir ad hoc komisyon nezdinde suçsuzluklarını ispatlamaya mecbur bırakılmaktadır¹⁰.

Beyanname'nin 12. maddesi özel yaşama ve haberleşmeye keyfi olarak karışılmasını yasaklamaktadır. Ne var ki, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Onursal Başkanı Taner Kılıç ve onun gibi binlerce insan, yalnızca telefonlarına bir mesajlaşma uygulamasını indirmiş olmaları gerekçesiyle terörizm suçundan hapis cezalarına çarptırılmaktadır¹¹.

Beyanname'nin 13. maddesi herkesin ülkesi içinde ve dışında serbestçe dolaşma hakkını teminat altına almaktadır. Türkiye'de ise keyfi pasaport iptalleri binlerce insanı seyahat hakkından mahrum bırakmış, bazı durumlarda yurtdışında tedavi gerektiren kritik sağlık sorunları karşısında dahi insanların hareket özgürlüğünü kısıtlamıştır¹².

Beyanname'nin 14. maddesi zulüm karşısında herkesin başka ülkelere sığınma hakkı olduğunu belirtmektedir. Yakın zamanda çıkan bazı raporlar Türkiye'nin bazı Müslüman Uygurları soykırım uygulamalarıyla karşılaşmaları muhtemel olan Çin'e geri gönderdiğini ortaya koymuştur¹³.

⁷ "Implementing ECHR judgments: Council of Europe urges Turkey to release Osman Kavala," Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 4 Eylül 2020, <https://www.coe.int/en/web/portal/-/implementing-echr-judgments-council-of-europe-urges-turkey-to-release-osman-kavala>

⁸ "Turkish court rejects European rights court ruling to release top Kurdish politician," Deutsche Welle, 30 Kasım 2018, <https://www.dw.com/en/turkish-court-rejects-european-rights-court-ruling-to-release-top-kurdish-politician/a-46532769>

⁹ "Turkey needs to put an end to arbitrariness in the judiciary and to protect human rights defenders," Dunja Mijatovic, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, 8 Temmuz 2019, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/turkey-needs-to-put-an-end-to-arbitrariness-in-the-judiciary-and-to-protect-human-rights-defenders>

¹⁰ "Report on the impact of the state of emergency on human rights in Turkey, including an update on the South-East," Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Mart 2018, https://www.ohchr.org/Documents/Countries/TR/2018-03-19_Second_OHCHR_Turkey_Report.pdf

¹¹ "Turkey: Court deals crushing blow for human rights and for justice as four activists convicted," Uluslararası Af Örgütü, 3 Temmuz 2020, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/07/turkey-court-deals-crushing-blow-for-human-rights-and-for-justice-as-four-activists-convicted/>

¹² "Death of Ahmet Burhan Ataç reveals plight of children caught up in Turkey's massive purge," Stockholm Center for Freedom, 10 Mayıs 2020, <https://stockholmcf.org/death-of-ahmet-burhan-atac-reveals-plight-of-children-caught-up-in-turkeys-massive-purge/>

¹³ "How Turkey is sending Muslim Uighurs back to China without breaking its promise," The Telegraph, 26 Temmuz 2020, <https://www.telegraph.co.uk/news/2020/07/26/turkey-sending-muslim-uighurs-back-china-without-breaking-promise/>

Beyanname'nin 15. maddesi herkesin bir yurttaşlığa hakkı olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin konsoloslukları bazı vatandaşları sistematik olarak konsolosluk hizmetlerinden mahrum etmekte, bu vatandaşların yeni doğan çocuklarının vatansız olmasına neden olmaktadır¹⁴.

Beyanname'nin 17. maddesi herkesin mülkiyet hakkı olduğunu taahhüt etmektedir. Buna rağmen, Türk hükümeti muhaliflerine ait milyarlarca dolarlık mal varlığına keyfi şekilde el koymuştur¹⁵.

Beyanname'nin 18. maddesi herkesin din özgürlüğüne hakkı olduğunu ifade etmektedir. Ancak, Türkiye Cemevlerine yasal ibadethane statüsü tanımayı reddederek Alevi vatandaşlarına karşı ayrımcılık yapmayı sürdürmektedir¹⁶.

Beyanname'nin 19. maddesi herkesin ifade özgürlüğüne hakkı olduğunu kaydetmektedir. Son yıllarda Türkiye, gazetecileri yayınları dolayısıyla hapsedme konusunda dünyada ilk sıralarda yer almıştır¹⁷.

Beyanname'nin 20. maddesi herkesin barışçıl toplantı ve gösteri hakkı olduğunu belirtmektedir. Fakat, Acun Karadağ, Nazan Bozkurt ve Alev Şahin gibi aktivistler aylardır barışçıl gösterileri nedeniyle cezaevinde tutulmaktadır ve gösterileri çoğu zaman polis tarafından şiddet kullanılarak engellenmiştir¹⁸.

Beyanname'nin 21. maddesi herkesin ülkesinin yönetimine katılma hakkını teminat altına almaktadır. Bununla birlikte, Türk hükümeti ülkenin Kürt çoğunluklu bölgelerinde onlarca seçilmiş belediye başkanını herhangi bir somut suç delili ortaya koymadan görevden uzaklaştırmış ve bu bölgelerde yaşayan seçmenlerin seçme ve seçilme hakkını ihlal etmiştir¹⁹.

Beyanname'nin 23. maddesi herkesin çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı olduğunu belirtmektedir. Buna rağmen, darbe sonrası tasfiyeler sırasında Türkiye on binlerce öğretmenin lisansını keyfi şekilde iptal etmiş ve mesleklerine erişimini tamamen kesmiştir²⁰.

Beyanname'nin 25. maddesi herkesin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı olduğunu altını çizmektedir. Ancak Türk makamları hasta mahkumları sistematik olarak tedaviden mahrum bırakmaktadır²¹ ve hükümetin Covid-19 salgını karşısında cezaevlerindeki yoğunluğu azaltmaya yönelik erken tahliye yasası binlerce siyasi mahkuma karşı açıkça ayrımcılık içermiştir²².

¹⁴ "Arbitrary deprivation of nationality and denial of consular services to Turkish citizens," Policy Brief, Institute on Statelessness and Inclusion, Temmuz 2017, https://files.institutesi.org/policy-brief-Turkey-arbitrary-deprivation-of-nationality_2017.pdf

¹⁵ "Assets worth \$11bn seized in Turkey crackdown," Mehul Srivastava, Financial Times, 7 Temmuz 2017, <https://www.ft.com/content/fed595d0-631e-11e7-8814-0ac7eb84e5f1>

¹⁶ "The Alevis' fight for recognition in Turkey," Tunca Öğreten, Deutsche Welle, 26 Ocak 2020, <https://www.dw.com/en/the-alevis-fight-for-recognition-in-turkey/a-52154523>

¹⁷ "China, Turkey, Saudi Arabia, Egypt are world's worst jailers of journalists," Elana Beiser, Committee to Protect Journalists, Aralık 2019, <https://cpi.org/reports/2019/12/journalists-jailed-china-turkey-saudi-arabia-egypt/>

¹⁸ "Gözüaltındaki Yüksel direnişçileri tutuklandı," Dokuz8Haber, 22 Ağustos 2020, <https://dokuz8haber.net/gundem/gozaltindaki-yuksel-direniscileri-tutuklandi/>

¹⁹ "Türkiye: Kürt Belediye Başkanlarının Görevden Alınması Seçme ve Seçilme Hakkını İhlal Ediyor," İnsan Hakları İzleme Örgütü, 7 Şubat 2020, <https://www.hrw.org/tr/news/2020/02/07/338575>

²⁰ "Turkey coup: Purge widens to education sector," BBC News, 19 Temmuz 2016, <https://www.bbc.com/news/world-europe-36838347>

²¹ "Sick prisoners in Turkey say they are denied treatment," Duvar English, 8 Nisan 2020, <https://www.duvarenglish.com/human-rights/2020/04/08/sick-prisoners-in-turkey-say-they-are-denied-treatment>

²² "Outrage over denial of amnesty for Turkish political prisoners," The Guardian, 31 Mart 2020, <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/31/outrage-over-denial-of-amnesty-for-turkish-political-prisoners>

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Yukarıda bahsi geçen geniş kapsamlı ve sistematik ihlaller, Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu dünyanın bu en önemli insan hakları antlaşmasının üçte ikisine tekabül etmektedir.

Bu nedenle, Dünya İnsan Hakları Günü vesilesiyle sizi ve hükümetinizi ivedilikle Türkiye'yi uluslararası hukuk altındaki insan hakları taahhütleriyle uyumlu hale getirmeye yönelik bir eylem planı ortaya koymaya çağırıyoruz.

*Bu açık mektup Solidarity with OTHERS ve International Observatory of Human Rights (IOHR) ortaklığında hazırlanmıştır.

İmzacı kuruluşlar:

1. Solidarity with Others, Belçika
2. International Observatory of Human Rights (IOHR), Birleşik Krallık
3. Human Rights Defenders (HRD), Almanya
4. International Association of People's Lawyers, Fransa
5. Gesellschaft Für Bedrohte Völker, Almanya
6. Open Dialogue Foundation, Polonya

